

Sygn. akt IX Ca 611/22, IX Ca 703/22, IX Cz 279/22

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 grudnia 2022 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IX Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Jacek Barczewski
-----------------	----------------------

po rozpoznaniu w dniu 14 grudnia 2022 r. w Olsztynie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa S. B.

przeciwko I. B.

o usunięcie niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym

na skutek apelacji powoda od:

- wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w Giżycku z dnia 28 grudnia 2021 r., sygn. akt I C 48/21,

- wyroku uzupełniającego Sądu Rejonowego w Giżycku z dnia 4 marca 2022 r., sygn. akt I C 48/21,

oraz zażalenia pozwanego na postanowienia o kosztach procesu i sądowych zawarte w punktach II i III wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w Giżycku z dnia 28 grudnia 2021 r., sygn. akt I C 48/21,

I. zmienia wyrok zaoczny Sądu Rejonowego w Giżycku z dnia 28 grudnia 2021 r., sygn. akt I C 48/21, uzupełniony wyrokiem tegoż Sądu z dnia 4 marca 2022 r. w całości, w ten sposób, że nadaje mu brzmienie: „oddala powództwo”,

II. oddala apelację w pozostałej części,

III. nie obciąża powoda kosztami postępowania zażaleniowego na rzecz pozwanego.

SSO Jacek Barczewski

Sygn. akt IX Ca 611/22, IX Ca 703/22, IX Cz 279/22

UZASADNIENIE

Powód S. B. domagał się uzgodnienia z rzeczywistym stanem prawnym treści księgi wieczystej nr (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Giżycku dla nieruchomości położonej przy ul. (...) poprzez ustalenie, że prawo własności tej nieruchomości przysługuje powodowi, a nie Przedsiębiorstwu (...) spółka jawna. W uzasadnieniu wskazał, że wskutek śmierci (...) spółki jawnej - (...), w Przedsiębiorstwie (...) S. i A. B. pozostał jeden wspólnik, a zatem również majątek spółki (w tym nieruchomość objęta przedmiotowym pozwem) z mocy prawa stanowi wyłącznie własność pozostałego wspólnika (powoda w przedmiotowej sprawie).

Pozwany I. B. (następca prawny A. B.) nie zajął stanowiska w sprawie i pomimo należytego zawiadomienia o terminie rozprawy nie stawiał się i nie żądał przeprowadzenia rozprawy w jego nieobecności, ani nie składał w sprawie wyjaśnień ustnie lub na piśmie.

Wyrokiem zaocznym z 28 grudnia 2021 r. Sąd Rejonowy w Giżycku uzgodnił treść księgi wieczystej nr (...) z rzeczywistym stanem prawnym w ten sposób, że nakazał wykreślenie w dziale II Przedsiębiorstwa (...) Spółka jawna w G. jako właściciela nieruchomości oraz wpisanie w dziale II powoda S. B. pesel (...) jako współwłaściciela nieruchomości w udziale do 1/2 części i pozwanego I. B. pesel (...) jako współwłaściciela nieruchomości w udziale do 1/2 części (pkt I). Sąd orzekł również kosztach procesu (pkt II), kosztach sądowych (pkt III) i nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności (pkt IV).

Sąd ten ustalił, że 20.03.2001 r. pomiędzy S. B. a A. B. doszło do zawarcia umowy spółki jawnej działającej pod firmą Przedsiębiorstwo (...) Spółka Jawna z siedzibą w G.. Uprawnionymi do reprezentowania spółki i prowadzenia jej spraw byli A. B. i S. B..

Sąd Rejonowy w Giżycku prowadzi księgę wieczystą nr (...) dla nieruchomości położonej w G., składającej się z działki oznaczonej nr (...) o łącznej pow. 0,2238 ha. W dziale 11 jako właściciel wpisane jest w/w Przedsiębiorstwo (...) S. i A. B. - spółka jawna z siedzibą w G.. Wpisu na rzecz spółki dokonano na podstawie umowy sprzedaży z dnia 12.11.2001 r. sporządzonej przed notariuszem B. M. M. (rep. A Nr (...)).

Sąd ten ustalił dalej, że w dniu 12.05.2007 r. wspólnik A. B. zmarł w wyniku obrażeń doznanych w wypadku samochodowym. Na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Giżycku z dnia 16.07.2007 r., sygn. akt 1 Ns 282/07 spadek po A. B. nabył w drodze dziedziczenia ustawowego z dobrodziejstwem inwentarza jego syn - A. B..

Postanowieniem Sądu Rejonowego w Olszynie VIII Wydziału Gospodarczego Krajowego Rejestru Sądowego z dnia 8.03.2010 r., sygn. OL. VIII Ns-Rej. KRS : (...) w/w spółka została wykreślona z rejestru po przeprowadzonym i zakończonym postępowaniu likwidacyjnym. Postanowienie uprawomocniło się z dniem 18.03.2013 r.

W chwili obecnej w księdze wieczystej nr (...) jako właściciel nieruchomości figuruje nieistniejąca już spółka Przedsiębiorstwo (...) spółka jawna.

W ocenie Sądu I instancji w sprawie bezspornym był ustalony stan faktyczny, który wynikał z niekwestionowanych przez strony dokumentów, jak i ze zgodnych twierdzeń samych stron.

Wskazał, że przedmiotem niniejszego procesu było roszczenie wynikające z art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 roku o księgach wieczystych i hipotece, zmierzające do zapewnienia zgodności treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym nieruchomości, dla której księga wieczysta jest prowadzona. Rozstrzygnięcie wydane na tej podstawie ma charakter deklaratoryjny, w tym sensie, że nie kreuje nowego stanu prawnego, a jedynie ustala rzeczywisty stan prawny nieruchomości i ujawnia stan ten w księdze wieczystej.

Podniósł następnie, że powództwo w trybie przewidzianym w wyżej przytoczonym przepisie zmierza do doprowadzenia księgi wieczystej do jej rzeczywistego - a więc aktualnego w dacie orzekania stanu prawnego (np. orzeczenia SN z dnia 30 listopada 1971 r., II CR 525/71, OSNCP 1972, z. 5, poz. 96 oraz z dnia 23 grudnia 1988 r., III CRN 434/88, OSNCP 1991, z. 1, poz. 12, jak też z dnia 18 grudnia 1996 r., I CKU 43/96, nie publ.). „Zadaniem Sądu w postępowaniu o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym jest więc ustalenie aktualnego stanu prawnego, następnie stwierdzenie czy stan ten odbiega od tego jaki ujawniony jest w treści księgi wieczystej oraz ocena, czy w przypadku rozbieżności w tym zakresie sformułowane przez powoda żądanie umożliwi doprowadzenie do zgodności stanu prawnego wynikającego z księgi wieczystej objętej pozwem z rzeczywistym stanem prawnym”.

Zdaniem Sądu Rejonowego taka sytuacja zaistniała w przedmiotowej sprawie. Zgodnie z art. 82 ustawy z dnia 15.09.2000 r. Kodeks spółek handlowych z majątku spółki jawnej spłaca się przede wszystkim zobowiązania spółki oraz pozostawia się odpowiednie kwoty na pokrycie zobowiązań niewymagalnych lub spornych. Pozostały majątek

dzieli się między wspólników stosownie do postanowień umowy spółki. W przypadku braku stosownych postanowień umowy spłaca się wspólnikom udziały, zaś ewentualną nadwyżkę dzieli się między wspólników w takim stosunku, w jakim uczestniczą oni w zysku. W odniesieniu do zagadnienia jakim jest sytuacja, gdy po postępowaniu likwidacyjnym i wykreśleniu spółki z rejestru okaże się, że istnieje jeszcze jakiś majątek, przysługujący spółce, w ocenie Sądu orzekającego w przedmiotowej sprawie odwołać należy się do następstwa prawnego, uznając iż majątek pozostały po likwidacji i wykreśleniu spółki należy do wspólników (orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 1936 roku, II C 331/36, lex 4307, Jarosław Grygiel glosa do uchwały Sądu Najwyższego w sprawie III Czp 143/06). Sukcesję wspólników uzasadnia to, że po wykreśleniu spółki jawnej z rejestru (co ma charakter konstytutywny) traci ona byt prawny i nic może być podmiotem praw ani obowiązków. Dlatego majątek nieistniejącej spółki jawnej nie staje się mieniem niczym, a przysługuje wspólnikom. Brak jest w tym względzie regulacji o przysługiwaniu tegoż majątku wyłącznie jednemu wspólnikowi w sytuacji śmierci drugiego ze wspólników. Za przyjęciem, że wspólników należy uznać za sukcesorów praw spółki dodatkowo przemawia charakter tego podmiotu, jak też unormowania samego kodeksu spółek handlowych.

Z tych względów w księdze wieczystej nr (...) należało w ocenie Sądu I instancji wykreślić w dziale II Przedsiębiorstwo (...) Spółka jawna w G. jako właściciela nieruchomości, a wpisać powoda S. B. jako współwłaściciela nieruchomości w udziale do 1/2 części i pozwanego I. B. jako współwłaściciela nieruchomości w udziale do 1/2 części. Niewątpliwie bowiem pozwany I. B. z uwagi na śmierć (...) spółki - (...), zważywszy na nabycie spadku po w/w - wstąpił w sytuację prawną wspólnika (pkt I wyroku).

O kosztach procesu orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. przy uwzględnieniu treści art. 98 § 1¹ k.p.c. Na zasądzone koszty składała się kwota 10.800 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego (pkt II).

W przedmiocie kosztów sądowych rozstrzygnął jak w pkt III na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 167, poz. 1398) w zw. z art. 98 k.p.c., zaś na owe koszty zaś składała się kwota 27.500 zł tytułem opłaty sądowej od pozwu, od uiszczenia której powód był zwolniony. Przy powyższym uwzględniono treść art. 348 k.p.c., zgodnie z którym koszty rozprawy zaocznej i sprzeciwu ponosi pozwany, choćby następnie wyrok zaoczny został uchylony, chyba że niestawiennictwo pozwanego było niezawinione lub że nie dołączono do akt nadesłanych do sądu przed rozprawą wyjaśnień pozwanego. W niniejszej sprawie brak było podstaw, by negować zasadę odpowiedzialności pozwanego za wynik niniejszego procesu wyrażoną w art. 98 k.p.c. (pkt III).

Apelację od części wyroku z 28 grudnia 2021 r. złożył powód, zaskarżając go w części, tj. co do pkt I ust. 2 – w części wskazującej na udział S. B. w wysokości 1/2 oraz co do punktu I ust. 3 w całości, zarzucając:

1. wadliwe ustalenie jakoby I. B. kiedykolwiek nabył uprawnienie właścicielskie w udziale do 1/2 własności nieruchomości zapisanej w KW nr (...) w sytuacji, gdy brak jest jakichkolwiek podstaw materialnoprawnych, które czyniłyby I. B. współwłaścicielem tej nieruchomości;

2. wadliwe ustalenie, że jakoby I. B. odziedziczył prawa udziałowe w zlikwidowanej spółce jawnej po zmarłym ojcu A. B., podczas gdy żaden przepis ani umowny, ani ustawowy nie przewiduje i nie przewidywał takiej sukcesji, a wręcz przeciwnie - stanowi taką okoliczność przesłankę rozwiązania spółki jawnej, której dokonują pozostali wspólnicy, o ile nie powezmą uchwały o dalszym funkcjonowaniu spółki, co w przypadku śmierci jednego z dwóch wspólników jest zresztą wyłączone;

3. naruszenie prawa materialnego - art. 82 § 2 k.s.h. poprzez jego wadliw# wyk#adni#, sugeruj#c# powstanie po stronie spadkobiercy (...) spó#ki jawnej (...) prawa w#asno#ci udzia#u w sk#adnikach maj#tku spó#ki, której wspólnikiem by# zmar#y spadkodawca, podczas gdy z przepisu wynika uprawnienie wy##cznie pozosta#ych (tj. #yj#cych) wspólników do przejd#cia na w#asno## pozosta#ego po likwidacji spó#ki maj#tku i w konsekwencji niew#a#ciwe zastosowanie tego przepisu, polegaj#ce na uczynieniu pozwanego wespół#w#a#cicielem

nieruchomości pozostałej po likwidacji i wykreśleniu spółki jawnej z rejestru KRS, w sytuacji gdy to powód winien zostać oznaczony jako jedyny właściciel spółki z obowiązkiem jedynie rozliczenia z pozwanym udziału kapitałowego zmarłego wspólnika, jaki ten posiada w spółce;

4. naruszenie prawa materialnego - art. 65 § 1, § 3, § 4 oraz § 5 k.s.h. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie skutkujące wadliwym uznaniem, że cyt.: „pozwany z uwagi na śmierć (...) spółki - (...), zważywszy na nabycie spadku po w/w - wstąpił w sytuację prawną wspólnika”, podczas gdy ww. przepis wskazuje inne i wyraźne konsekwencje śmierci wspólnika spółki jawnej, w tym określa wprost, że spadkobierca wspólnika ma roszczenie o zapłatę kwoty udziału kapitałowego (§1), wypłacanego w pieniądzu (§2 i §3) oraz, że spadkobierca wspólnika nie ma wpływu nawet na prowadzenie spraw spółki (§5), nie wspominając już o „wstąpieniu w sytuację prawną wspólnika” w ogólności.

Mając na uwadze powyższe powód wniósł o:

1. zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez nakazanie wpisania w dziale II KW nr (...) powoda S. B., PESEL: (...) jako wyłącznego właściciela nieruchomości;
2. zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego.

W uwzględnieniu wniosku powoda, wyrokiem uzupełniającym z 4 marca 2022 r. Sąd Rejonowy w Giżycku uzupełnił orzeczenie z 28 grudnia 2021 r. poprzez dodanie punktu V o treści „w pozostałym zakresie powództwo oddala”.

W uzasadnieniu tego orzeczenia podniósł, iż skoro żądanie powoda było dalej idące niżli uwzględnione w wyroku z 28 grudnia 2021 r., zaktualizowały się przesłanki jego uzupełnienia w trybie art. 351 k.p.c.

Apelację od wyroku uzupełniającego złożył powód, podnosząc zarzuty tożsame jak w apelacji od wyroku z 28 grudnia 2021 r., składając dodatkowo zarzut naruszenia art. 321 k.p.c. poprzez orzeczenie ponad żądanie pomimo związania Sądu treścią żądania pozwu, tj. poprzez orzeczenie o wpisaniu I. B. jako współwłaściciela nieruchomości, pomimo że żądanie zmierzało wyłącznie do wpisania jako jedynego właściciela S. B..

W związku z powyższym powód wniósł o:

1. zmianę wyroku w zaskarżonej części poprzez nakazanie wpisania w dziale II KW nr (...) powoda S. B., PESEL: (...) jako wyłącznego właściciela nieruchomości;
2. zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego.

Pozwany nie złożył odpowiedzi na apelację.

I. B. złożył natomiast zażalenie na orzeczenie o kosztach procesu i kosztach sądowych zawarte w punktach II i III wyroku zaocznego z 28 grudnia 2021 r., uznając obciążenie go nimi za niesprawiedliwe i przekraczające jego możliwości finansowe.

W odpowiedzi na zażalenie powód wniósł o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powoda skutkowałą zmianą zaskarżonego wyroku przez oddalenie powództwa w całości, zaś zażalenie pozwanego było zasadne o tyle, że doprowadziło do skasowania rozstrzygnięcia obciążającego go kosztami procesu i sądowymi.

W pierwszej kolejności należy zaznaczyć, że przedmiotem żądania powoda było, syntetycznie rzecz ujmując, dokonanie uzgodnienia treści księgi wieczystej (...) poprzez wykreślenie jako jej właściciela nieistniejącej spółki jawnej i wpisanie wyłącznie powoda jako osoby, której przysługuje prawo własności na zasadach wyłączności.

Sąd Rejonowy słusznie uznał, iż tak sformułowane żądanie nie zasługuje na uwzględnienie (co zostanie omówione w dalszej części rozważań), jednak uznał za celowe dokonanie usunięcia niezgodności w treści księgi wieczystej w sposób odbiegający od woli powoda, opierając się o nieaktualną już linię orzecznictwa kładącą nacisk na niezwiązanie sądu wskazanym przez stronę powodową sposobem usunięcia niezgodności wpisu w księdze wieczystej, motywowaną celem postępowania z art. 10 KWU i funkcją ustrojową ksiąg wieczystych

Jak słusznie podnosi się jednak w apelacji, obecnie ugruntowane jest już stanowisko, zgodnie z którym sąd nie może uwzględnić powództwa o uzgodnienie treści księgi wieczystej, jeżeli rzeczywisty stan prawny nieruchomości nie jest tożsamy ze stanem prawnym wskazanym przez powoda, w szczególności gdy różnica dotyczy rodzaju lub rozmiarów praw podlegających wpisowi w księdze na miejsce wpisów niezgodnych z rzeczywistym stanem prawnym. Nie oznacza to, że nieprecyzyjne sformułowanie pozwu lub inne oczywiste niedokładności stoją na przeszkodzie uwzględnieniu powództwa. Sąd nie może jednak wyjść poza ramy powództwa, czyli przedmiot żądania obejmujący podmiotowe i przedmiotowe elementy konkretnego stosunku prawnorzeczowego. Prowadziłoby to do wyrokowania ponad żądanie, a w świetle art. 10 KWU nie ma podstaw do pomijania regulacji z art. 321 § 1 k.p.c. (zob. wyr. SN z 3.7.2015 r., IV CSK 236/15, Legalis; wyr. SN z 12.8.2009 r., IV CSK 146/09, Legalis; wyr. SN z 7.11.2008 r., IV CSK 264/08, Legalis; uchw. SN z 28.8.2008 r., III CZP 76/08, OSNC 2009, Nr 7–8, poz. 113; wyr. SN z 8.10.2002 r., IV CKN 1304/00, Legalis; wyr. SN z 21.3.2001 r., III CKN 1214/98, OSNC 2001, Nr 11, poz. 165; wyr. SN z 9.8.2018 r., V CSK 464/17, Legalis). Zwieńczenie omawianej linii orzeczniczej stanowi uchwała składu 7 sędziów SN z 18.5.2010 r., III CZP 134/09, zgodnie z którą w sprawie o usunięcie niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym sąd jest związany żądaniem pozwu.

Faktem jest, że również po jej podjęciu wskazywano w judykaturze, że wynikający z art. 321 § 1 k.p.c. zakaz orzekania ponad żądanie nie stanowi przeszkody do dokonania przed Sądem meriti stosownej modyfikacji niejasno ujętej konkluzji pozwu (żądania powoda), ale tylko wówczas, jeżeli modyfikacja taka jest zgodna z wolą powoda (por. wyrok SN z 8.7.2011 r., IV CSK 536/10).

Tymczasem w przedmiotowej sprawie powód w sposób stanowczy formułował swe żądanie w sposób wykluczający pozwanego z jakichkolwiek uprawnień właścicielskich w stosunku do spornej nieruchomości. Świadczy o tym nie tylko konsekwentne stanowisko w toku procesu, ale również sposób sformułowania apelacji od wyroku uzupełniającego, w której zarzucono orzeczeniu naruszenie art. 321 k.p.c. z powołaniem się na uchwałę składu 7 sędziów SN z 18.5.2010 r., III CZP 134/09.

Sąd Okręgowy w składzie rozpoznającym apelację w pełni popiera dominujący nurt orzecznictwa podkreślający związenie sądu żądaniem pozwu w sprawie o usunięcie niezgodności między stanem prawnym ujawnionym w księdze wieczystej a stanem rzeczywistym. Jeżeli postulowana zatem przez powoda treść wpisu, który miałby być – zgodnie z żądaniem pozwu – zamieszczony na miejsce wpisu niezgodnego, nie odpowiada rzeczywistemu stanowi prawnemu, powództwo powinno być oddalone, nawet wówczas, gdy wpisy wynikające z księgi wieczystej nie będą odpowiadać stanowi materialnoprawnemu (por. W. Borysiak w: K. Osajda (red.), Komentarz do art. 10 KWU, teza III.16, Legalis i przytoczone tam piśmiennictwo).

Sąd II instancji w pełni aprobuje i przyjmuje za własną tę część rozważań poczynionych przez Sąd Rejonowy, która odnosiła się do niedopuszczalności wpisania powoda jako jedynego właściciela nieruchomości objętej KW (...).

W okolicznościach sprawy niekwestionowane pozostawało bowiem, że pozwany I. B. jest jedynym spadkobiercą zmarłego (...) spółki jawnej (...). Bezsporne było również, iż likwidacja spółki jawnej nastąpiła przed 1 stycznia 2015 r., zatem do pozostawionego przez nią mienia nie może mieć zastosowania art. 25e ustawy z 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym.

W tych warunkach rozwiązania powstałej sytuacji prawnej należało poszukiwać w przepisie art. 82 § 2 k.s.h., zgodnie z którym pozostały majątek dzieli się między współników stosownie do postanowień umowy spółki. W przypadku braku

stosownych postanowień umowy spłaca się wspólnikom udziały. Nadwyżkę dzieli się między wspólników w takim stosunku, w jakim uczestniczą oni w zysku.

Jak wyjaśniono przekonująco w orzecznictwie, treść tego przepisu nie kreuje następstwa prawnego jednego wspólnika co do całego majątku pozostałego po likwidacji spółki jawnej, w sytuacji gdy drugi wspólnik zmarł i zdarzenie to było przyczyną likwidacji oraz zakończenia bytu prawnego spółki jawnej (por. postanowienie SN z 2.2.2022 r., I CSK 995/22, wydane zresztą w sprawie zainicjowanej wnioskiem powoda o wpis do spornej księgi wieczystej). Nadto we wspomnianym postanowieniu oraz wyroku z dnia 20 stycznia 2020 r., I CSK 552/18, Sąd Najwyższy stwierdził, że w razie wykreślenia spółki jawnej z rejestru po przeprowadzeniu postępowania likwidacyjnego, następcami prawnymi spółki w zakresie pozostałego po niej majątku są wspólnicy. W przypadku, gdy jeden ze wspólników zmarł, w jego miejsce w zakresie pozostałych po likwidacji praw majątkowych wchodzi zgodnie z ogólnymi regułami następstwa prawnego jego spadkobiercy; majątek pozostały po spółce jawnej, która utraciła byt prawny nie może, co oczywiste, być jej majątkiem i do statusu prawnego takiego majątku mają zastosowanie ogólne reguły prawa cywilnego w tym dotyczące następstwa prawnego na skutek spadkobrania. Brak natomiast stosownego przepisu, który stanowiłby, że w razie likwidacji spółki jawnej, w związku ze śmiercią wspólnika, cały pozostały po jej likwidacji majątek przechodzi na żyjącego wspólnika. (...) spółki jawnej są jej wspólnicy, a zatem kiedy spółka ta przestaje istnieć majątek pozostały po pokryciu jej zobowiązań staje się majątkiem byłych już wspólników, a w razie ich śmierci - ich spadkobierców. Uprawnienie określone w art. 82 § 2 k.s.h. jest m.in. wyrazem tego, że majątek spółki jawnej, jakkolwiek prawnie wyodrębniony przez czas trwania spółki, w sensie ekonomicznym jest rezultatem wspólnego wysiłku wspólników i powinien docelowo przypaść wspólnikom. Jakkolwiek prawo to powinno być zrealizowane w postępowaniu likwidacyjnym lub - w razie rezygnacji z likwidacji - w ramach innego uzgodnionego sposobu zakończenia działalności spółki, nie ma żadnych podstaw do przyjęcia, by wygasło ono w sytuacji, w której likwidacja lub ów inny uzgodniony sposób zakończenia działalności spółki nie objął całości jej majątku. Rozwiązanie to należy uznać za adekwatne także w przypadku, w którym spółka została wykreślona z rejestru na skutek przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego, niemniej jednak postępowanie to nie objęło całego majątku spółki. Polikwidacyjny majątek spółki należy w związku z tym uznać za majątek wspólników, stosownie do uzgodnionych w umowie spółki lub ustawowych zasad partycypacji w majątku spółki pozostałym po spłacie długów spółki.

Przenosząc powyższe zapatrywania na grunt rozpoznawanej sprawy nie może budzić wątpliwości, iż pozostały po zlikwidowanej spółce jawnej majątek w postaci nieruchomości nie stanowi wyłącznej własności S. B.. Skutku takiego nie kreuje ani żaden przepis rangi ustawowej, ani żadne postanowienia umowy spółki jawnej, w świetle których stałby się on właścicielem tej nieruchomości po przeprowadzonej likwidacji (unormowania zawarte w jej § 16 i 17 – k. 19 – 20 odwołują się wprost do reguł wynikających z k.s.h.). Co za tym idzie udziały S. i A. B. (a zatem i jego pozwanego spadkobiercy) w majątku spółki są równe (co potwierdza treść § 7 ust. 1 umowy – k. 17).

Tym samym nie zasługiwały na uwzględnienie zarzuty apelacji dotyczące naruszenia norm art. 82 § 2 k.s.h. oraz 65 § 1, 3, 4 i 5 k.s.h., przy czym te ostatnie nie miały w sprawie zastosowania z uwagi na kreowanie zasad rozliczenia spółki ze wspólnikiem, nie zaś podziału majątku spółki jawnej po jej ustaniu między wspólnikami (ich spadkobiercami).

Podsumowując tę część rozważań, dla uwzględnienia żądania powoda byłoby konieczne takie jego określenie, które uwzględniłoby fakt przysługiwania uprawnień właścicielskich do nieruchomości nie tylko jemu, ale i pozwanemu, czego jednak apelujący dobitnie się sprzeciwia. W tej sytuacji nie sposób utrzymywać w porządku prawnym rozstrzygnięcia, które choć merytorycznie prawidłowe, stoi w sprzeczności z wolą powoda wyrażoną w pozwie i apelacji.

Sąd Okręgowy dostrzega, że powód nie objął zakresem zaskarżenia tej części orzeczenia, która nakazywała wykreślenie w dziale II KW (...) Przedsiębiorstwa (...) Spółki jawnej w G. jako właściciela nieruchomości oraz wpisanie w dziale II powoda S. B. pesel (...) jako współwłaściciela nieruchomości w udziale do 1/2 części. Apelujący domagał się natomiast zmiany wyroku poprzez uzgodnienie działu II poprzez wpisanie go jako wyłącznego właściciela nieruchomości, co z przyczyn wcześniej omówionych było niezasadne.

Nie ulega jednak wątpliwości, że uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym powinno prowadzić do ujawnienia aktualnego stanu prawnego nieruchomości. Tym samym żądania pozwu zmierzające do wykreślenia jako właściciela zlikwidowanej spółki jawnej i wpisania prawidłowych właścicieli stanowi jedną, niepodzielną całość, które w razie zasadności powodować będzie modyfikację wpisów, albo w razie jego niezasadności skutkować może jedynie oddaleniem powództwa w całości. Jak już bowiem wcześniej wyjaśniono, podlega oddaleniu powództwo zawierające żądanie nakazania sądowi wieczystoksięgowemu dokonania wpisu odmiennego wprawdzie od dotychczasowej treści księgi wieczystej, lecz nadal nieaktualnego wobec pomijanych w pozwie zmian stanu prawnego nieruchomości.

W tych warunkach zmianie zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości nie stoi dyspozycja art. 384 k.p.c., zgodnie z którym sąd nie może uchylić lub zmienić wyroku na niekorzyść strony wnoszącej apelację, chyba że strona przeciwna również wniosła apelację. Jak wskazuje się bowiem w doktrynie, poza kreowanym w nim zakazem reformationis in peius pozostają sytuacje, w których sąd zobowiązany jest ustalać pewne przesłanki i podejmować rozstrzygnięcia w określonych kwestiach, co dotyczy m.in. spraw o uzgodnienie stanu prawnego ujawnionego w księdze wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym (por. M. Manowska, Apelacja w postępowaniu cywilnym. Komentarz. Orzecznictwo, Komentarz do art. 384 k.p.c., LEX). Także w orzecznictwie przyjmuje się, iż w sprawie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym (...) w postępowaniu odwoławczym nie ma zastosowania określona w art. 384 k.p.c. zasada reformationis in peius (por. wyrok SN z 25.1.2006 r., I CK 364/05).

Mając powyższe okoliczności na uwadze należało na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienić zaskarżony wyrok poprzez nadanie mu brzmienia „oddala powództwo” (pkt I).

W pozostałym zakresie apelację w oparciu o art. 385 k.p.c. oddalono (pkt II).

Wobec oddalenia powództwa w całości nieaktualne stało się orzeczenie o kosztach procesu należnych powodowi (pozwany takowych nie poniósł), a także brakujących kosztach sądowych, od których powoda zwolniono. Formalnie zatem uznać należało zażalenie pozwanego za uzasadnione, albowiem po zmianie wyroku nie jest on zobowiązany ani do zapłaty kosztów procesu apelującemu ani do zapłaty kosztów sądowych Skarbowi Państwa.

O kosztach postępowania zażaleniowego orzeczono w oparciu o art. 102 k.p.c., gdyż postawa pozwanego w toku procesu wskazywała na całkowity brak zainteresowania tak przecież żywotnym dla jego interesów postępowaniem, co doprowadziło do wydania wyroku zaocznego obciążającego go, stosownie do wyniku sprawy, kosztami procesu (art. 98 § 1 k.p.c.) i sądowymi (art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych). W tej sytuacji, mając również na uwadze trudną sytuację finansową powoda, zaktualizowały się przesłanki nieobciążania go kosztami postępowania zażaleniowego.

SSO Jacek Barczewski